

RECENZIE / BOOK REVIEW

COSMIN COSMUȚA, *VICARIATUL ORTODOX ROMÂN ALBA IULIA, 1940-1945*, ED. PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ, CLUJ-NAPOCA, 2014, 374 p.

Sub egida prestigioasei edituri Presa Universitară Clujeană, a fost publicată teza de doctorat a Pr. asist. univ. dr. Cosmin Cosmuța, elaborată sub competența îndrumare a Pr. prof. univ. dr. Alexandru Moraru, susținută în anul 2013, intitulată: *Vicariatul Ortodox Român Alba Iulia 1940-1945*.

Lucrarea cuprinde opt capitole, precedate de *Cuvântul înainte* semnat de către coordonatorul științific.

Primul capitol, *Introducere* prezintă stadiul cercetărilor și bibliografia temei, motivația alegerii ei – necesitatea acoperirii unui gol în istoria Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului și metodele de lucru: descriptivă, cronologică, analitică, sintetică.

Capitolul al II-lea: *Înființarea Vicariatului și primele luni de funcționare* expune probleme legate de recunoașterea acestei structuri bisericești, subordonarea canonică față de Episcopia Clujului, componență (protopopiate, parohii), sediu și personal, în primele luni de existență. Consiliul Eparhial din Cluj a hotărât la 6 septembrie 1940, prin rezoluția nr. 5414, pentru menținerea unității duhovnicești și de jurisdicție a Eparhiei, înființarea Vicariatului de Alba Iulia care cuprindea 200 de parohii, rămase

în partea de la sud a liniei de demarcație trasată prin dictatul de la Viena, multe ocupate de preoți refugiați din Basarabia, Transilvania de Nord și din 1944 și din Bucovina și Moldova. Conducerea a fost încredințată unui Consiliu Vicarial al cărui președinte a fost desemnat protopopul albaiulian Alexandru Baba. Între prioritățile Consiliului a fost recunoașterea de către Ministerul Cultelor a noii instituții bisericești și alocarea fondurilor necesare pentru organizarea și buna ei funcționare.

Capitolul al III-lea, cel mai amplu, *Administrația bisericească în vicariat* detaliază aspecte cu privire la finanțarea Vicariatului, sediul, personalul vicarial: clerici și laici, petrecându-se de-a lungul existenței instituției foarte multe schimbări, protopopiatele, nouă la număr sunt prezentate detaliat (Abrud, Aiud, Alba Iulia, Câmpeni, Cluj-Huedin, Luduș, Lupșa, Turda și Zlatna), dintre care unul nou creat în septembrie 1940 – Protopopiatul Cluj-Huedin compus din parohiile rămase pe teritoriul României din cele două protopopiate și mănăstirile din componența sa: Sf. Ioan Botezătorul din Alba Iulia și Râpa Râmețului, reînființată în 1942, administrarea și exploatarea Pădurii Făget ce aparți-

nea Episcopiei Clujului, dar rămăsese pe teritoriul României, automobilul pe care l-a deținut, de mare folos pe plan misionar-pastoral. Dezideratul bugetării propriu-zise a Vicariatului a fost realizat abia la intrarea în anul fiscal 1942-1943. O adevărată epopee au constituit-o strădaniile de a obține un imobil potrivit pentru instalarea birourilor.

Capitolul al IV-lea *Pastorație și misiune* descrie vizitele arhieresti în Vicariat: cele ale Mitropolitul Nicolae Bălan de la Sibiu (1941, 1942, 1944) care în lipsa ierarhului locului, se îngrijea și de problemele din Vicariat și ale Episcopului Clujului, Nicolae Colan (1942, 1943, 1944), căruia autoritățile maghiare nu i-au îngăduit să treacă frontiera de la Feleac decât în toamna anului 1942, inspecțiile canonice ale protopopilor, care aveau o mare importanță deoarece rapoartele protopopești și procesele verbale din fiecare parohie a dat posibilitatea instituției albaiulene să cunoască bine situația fiecărei parohii și probleme de disciplină a clerului, Consiliul vicarial având rolul unui Consistoriu disciplinar bisericesc.

Capitolul al V-lea *Activități sociale în Vicariat* este dedicat ocrotirii refugiaților și evacuațiilor, colaborării cu Consiliul de Patronaj al Operelor Sociale, combaterii alcoolismului și a altor vicii, grijii față de preoții din parohiile sărace din Munții Apuseni, ajutați să-și ducă mai departe activitatea de păstorire a credincioșilor și față de soldații răniți, în contextul celui de al doilea război mondial, numărul celor care aveau nevoie de sprijin material și spiritual crescând foarte mult, implicarea preoțimii a fost una exemplară în organizarea de colecții, asigurarea asistenței spirituale, etc.

Capitolul al VI-lea *Viața cultural-religioasă* subliniază că Biserica noastră nu și-a neglijat nici o clipă dimensiunea învățătoarească a misiunii sale, tratând despre relațiile inter-instituționale Biserică-școală, în multe cazuri preoții, suplinindu-i pe învățătorii aflați pe front, situația fostelor școli confesionale, catehizare, programe de învățământ și manuale școlare, Școala de cântăreți bisericești de la Alba Iulia care a funcționat între 1943-1944, sub conducerea protopopului Nicolae Vasii, periodicele bisericești: revista *Renașterea*, care a apărut în anii de război la Alba Iulia, avându-l ca redactor pe același Nicolae Vasii și apoi pe preotul Teodor Ciuruș și *Calendarul Vicariatului*, – forme de culturalizare a românilor ortodocși din această parte de țară, tipărirea unei Cărți de rugăciuni în 1942, circulația cărții în parohii, societăți și fundații cultural-religioase: Frăția Ortodoxă Română, secția vicarială, pusă sub conducerea profesorului Lazăr Chirilă din Baia de Arieș, Fundația Culturală Gheorghe Sion, protejarea patrimoniului artistic și cultural, cu toate acestea, în 1944, pierderile de bunuri, obiecte, documente au fost destul de mari.

Capitolul al VII-lea se ocupă de *Relații interconfesionale*, cu Biserica Greco-catolică, existând o tensiune în stare latentă între cele două Biserici românești din Transilvania, cu sectele care păreau să prolifereze în primii ani de război, dar dezvoltarea lor a fost oprită pentru o vreme, datorită Decretul-lege nr. 927/28 decembrie 1942 și atitudinea față de evrei, Consiliul Vicarial intervenind în două rânduri pentru acceptarea de la ordinele de internare în tabere de concentrare a unor evrei convertiți la creștinism.

Capitolul al VIII-lea *Concluzii* reia rezumativ rezultatele cercetării efectuate asupra activității desfășurate de Vicariatul Ortodox Român din Alba Iulia între 1940-1945, instituție care și-a împlinit cu prisosință misiunea, în pofida condițiilor foarte vitrege ale războiului.

Urmează *Bibliografia* foarte bogată în documente inedite, este vorba despre Fondul Vicariatul Ortodox Român Alba Iulia ce conține aproximativ 45.000-50.000 de documente înregistrate pe circa 75.000 de poziții electronice și *Anexele* (hărți, fotografii) care dau lucrării un plus de valoare.

Cartea părintelui Cosmin Cosmuța abordează o temă importantă pentru Istoria Bisericii Ortodoxe Române și

pentru Istoria contemporană a României, este bine structurată și analizată, scrisă într-un stil antrenant, accesibil, conținând foarte multe date istorice și amănunte și se încadrează întru totul în perimetrul lucrărilor științifice. Remarcăm capacitatea deosebită de analiză și sinteză și spiritul critic al autorului care dovedește o foarte solidă pregătire în Istoria bisericească în special și în istorie în general, bună stăpânire a metodologiei și experiență a cercetării.

DACIAN BUT-CĂPUȘAN

dbutcapusan@yahoo.ro